

אמר רב פפא: באומר לחברו: **נדינא מינדך** שאני אוכל לך —

דכולי עלמא לא פליגי דודאי לשון הרחקה של נדר הוא, **ואסור**, ואף לוקה אם יעבור על נדרו.

ואילו באומר לחברו: **משמתנא מינדך** שאני אוכל לך — ודאי לשון נידוי הוא ולא לשון נדר, ולכולי עלמא שרי להנות ממנו.

במאי פליגי תנא קמא ורבי עקיבא — באומר לחברו: **מנודה אני לך** —

ב-ז

דרבי עקיבא סבר: יש להסתפק שמא **לישנא דנידויא** של הרחקה הוא, ויתכן שהוא לשון נדר.

ורבנן סברי: ודאי **לישנא דמשמתנא** של נידוי הוא בלבד, ולא לשון הרחקה של נדר.

ופליגא מימרא זו של אביי על דינו דרב **חסדא** —

דההוא **גברא דאמר "משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא"**.

אתא לקמיה דרב חסדא, לשאול האם **"משמתנא"** הוא לשון נדר.

אמר ליה רב חסדא: **לית דחש לה**, אין מי

שחושש לפסוק **לחא דרבי עקיבא** הסובר שהוא ספק לשון נדר, אלא ודאי אינו נדר!

והיינו, **דקסבר רב חסדא**, שבמשמתנא פליגי תנא קמא ורבי עקיבא, וקאמר שאין לחוש לדברי רבי עקיבא.

וזה בניגוד לאביי, שאמר כי **"משמתנא"** גם לדעת רבי עקיבא בודאי אינו לשון נדר.

ומכאן ואילך עוסקת הגמרא בהלכות נידוי:

אמר רבי אילא אמר רב: מי שנתחייב נידוי, ונדהו החכם בפניו של המנודה — אין מתירין לו למנודה את נידויו **אלא בפניו**.⁽¹⁾

אבל אם נדהו שלא בפניו, ולא התבזה בנידוי בפניו — מתירין לו את נידויו, בין בפניו בין שלא בפניו.

אמר רב חנין אמר רב: השומע הזכרת השם לבטלה מפני חברו — צריך לנדותו.

ואם לא נידהו — ראוי שהוא עצמו יהא בנידוי, כיון שמראה בעצמו שאינו חס על כבוד ה'⁽²⁾!

ומצינו שחמור ביותר הוא העוון של הזכרת השם לבטלה — **שכל מקום שהזכרת השם לבטלה מצויה** — שם עניות מצויה.

שמים מחברו ולא נדהו חייב הוא עצמו נידוי הוא מביא בהלכות שבועות, שחיוב השומע את הזכרת השם ואינו מנדה את המזכיר, הוא חיוב שונה משאר חייבי נידוי.

כי בעוד ששאר חייבי נידוי חיובם הוא מחמת שעברו על דבר מסוים, ומנדים אותם משום שהם חייבים בנידוי, הרי השומע את חברו מזכיר שם שמים חייב לנדות את המזכיר

1. כי יש לכבדו בהתרת הנידוי בפניו, כמו שביזוהו בהטלת הנידוי בפניו. רא"ש.

2. עיין בחידושי רבי אריה לייב [חלק א סימן כב] שדן בענין זה, והוכיח מהרמב"ם, המביא את הלכות נידוי ואת רשימת עשרים וארבעה דברים שחייבים עליהם נידוי בהלכות תלמוד תורה, ואילו את הדין שהשומע הזכרת שם

שמע מינה ממעשה זה של רב הונא, תלת, שלשה דברים:

א. שמע מינה, השומע הזכרת השם מפני חבריו — צריך לנדותו.

ב. ושמע מינה, נידהו בפניו — אין מתירין לו אלא בפניו.

ג. ושמע מינה, אין צורך להמתין בין נידוי להפרה, ולא כלום.

אמר רבי גידל אמר רב: תלמיד חכם מנדה לעצמו, את עצמו, ומיפר את נידויו לעצמו.

ומקשינן: פשיטא!

ומשינינן: מהו דתימא "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין", ויצטרך אחר להתיר את נידויו, קא משמע לן שיכול לעשות זאת בעצמו.

ומבאר הגמרא: היכי דמי? — כי הא דמר זוטרא הסיידא, כי מחייב בר כי רב שמתא, אם היה אחד מבני בית המדרש חייב נידוי — היה מר זוטרא משמית נפשיה ברישא, היה תחילה מנדה את עצמו, והדר משמת בר בי רב.

וכי עייל מר זוטרא לביתיה, שרי את הנידוי לנפשיה. והדר, ולאחר מכן שרי ליה, לתלמיד שנדהו.

מנין שנשבעין לקיים את המצוה?

כי אמרה תורה [שמות כ] "בכל המקום אשר אזכיר את שמי [שיוזכר שם שמי לברכה] — אבוא אליך, וברכתיך".

והיינו, שתהיה ברכת ה' בעשירות במקום שמכבדים את שמו, ומכאן אתה למד, כי אם עושים להיפך, שמבזים את שמו בכך שמזכירים אותו לבטלה, תהיה העניות מצויה שם.

ועניות — נחשבת היא כמיתה!

שנאמר [שמות ד] לגבי דתן ואבירם, שזממו להרוג את משה במצרים, וברח משה למדין, וכאשר שלח הקב"ה את משה לגאול את בני ישראל ממצרים, אמר לו על דתן ואבירם — "כי מתו כל האנשים".

והרי מצינו שדתן ואבירם לא מתו אז, שהרי הם השתתפו במחלוקתו של קורח. ובהכרח, שנעשו עניים, ובכך נחשבו כאילו מתו.

וראיה נוספת שעניות שקולה היא כמיתה, מהא דתניא: כל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם לרעה — סופו, או מיתה או עוני.

אמר רבי אבא: הוה קאימנא עמדתי קמיה דרב הונא.

שמעה רב הונא להך איתתא לאשה אחת דאפקה שהוציאה הזכרת השם לבטלה.

שמתה נידה אותה רב הונא, ושרא לה לאלתר באפה. ומיד התיר לה את נידויה בפניה.

על ידי חברו.

ואם נשאר אדיש ואינו מנדה אותו, הוא חייב נידוי כדי שלא יפגע בשתיקתו לחברו, אך אינו

לא רק בגלל שהוא עשה עבירה בהזכרת שם שמים, אלא כדי שלא יפגע השומע אם הוא ישאר אדיש לשמיעת הזכרת שם שמים לבטלה